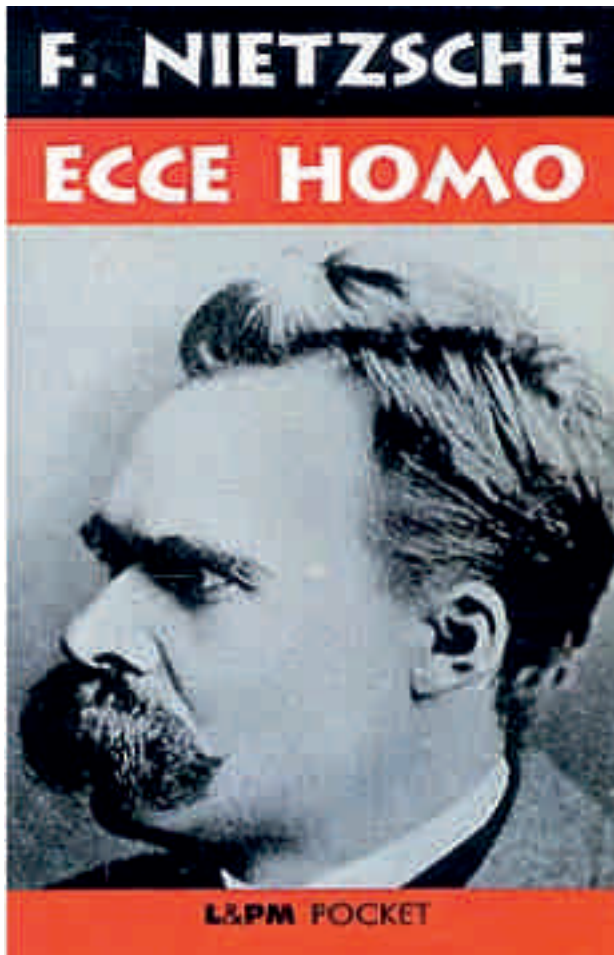

AUTOBIOGRAFIA UNUI DEMOLATOR

„Filosoful caută să fie ademenit de rezonanța lumii.”

Un demolator se dovedește a fi Nietzsche și în această autobiografie („Ecce Homo. Cum devii ceea ce ești”), scrisă în 1888 (publicată de-abia în 1908, într-o ediție ilustrată de pictorul belgian Henry van de Velde), la vârsta de 44 de ani, când durerile și boala îl urgiseau la pat și inactivitate. La Nietzsche totul stă sub semnul revoltei, care este, pesemne, „fundamental” filosofiei sale, dacă mă pot exprima astfel. Această autobiografie nu face decât să confirme arhitectura gândirii sale de până la 1888, deoarece multe din conceptele / noțiunile / ideile relevante pentru decriptarea gândirii sale sunt strânse laolaltă în acest op: dualitatea apolinic-dionisiac, voința de putere, instinctul turmei, supraomul, morala de stăpân/sclav, moartea lui Dumnezeu (vezi în acest sens, excepționalul eseu scris de dl. Gabriel Liiceanu, God is dead, long live God: <http://www.contributors.ro/cultura/god-is-dead-long-live-god/>), eterna reîntoarcere și moartea dumnezeului filosofilor (este vorba despre metafizică, despre care Nietzsche obișnuia să spună că va intra în agonie și va muri, din cauza manifestării spiritului rațional socratic).

Lucru vizibil de prima dată la lectură (intri în scriitură ca într-o pădure tenebroasă, întunecată și haotică) este expresia unui orgoliu, a unei infatuări titanice, care bulversează, ultragiază,

agresează, chiar indispuce cititorii: „Cel care știe să respire aerul care adie din scrierile mele, știe că e un aer al înălțimilor, un aer tare. Trebuie să fii făcut pentru el, altminteri nu e mică primejdia că vei răci, trăind în el.” Iată ce frumusețe a limbii se degajă din acest fragment, ce împreunare de poezie, idei și radicalism – Friedrich Nietzsche este unul dintre cei mai mari stilști ai limbii germane, cum singur se consideră, alături de Heine: „cei mai de seamă artiști ai limbii germane.” Spuneam că nihilismul îi conferă filosofului statutul de vajnic demolator, care distruge, dărâmă, critică cu o sălbăticie rară tot ce intră în raza câmpului său de acțiune.

Temele încorporate, înregimentate în această autobiografie sunt, în esență, obsesiile lui Nietzsche, pentru care este faimos în întreaga istorie a filosofiei: 1. relația cu contemporanii - oamenii ce au avut nenorocul sau hazardul de a se fi născut în vremea gânditorului; aceștia sunt considerați mediocri, falși, ipocriți, lipsiți de inteligență, este, în fond, conflictul dintre geniu și oamenii ordinari: „Disproporția însă dintre măreția sarcinii mele și meschinăria contemporanilor mei a reieșit la iveală prin faptul că eu n-am fost auzit, nici nu am fost văzut”; 2. de acum, clasicul ateism furibund nietzschean, îndreptat împotriva oricărei religii organizate / credințe: „De către mine nu vor fi ridicați niciun fel de idoli noi, cei vechi n-au decât să învețe pe propria lor socoteală ce înseamnă să aibă picioare de lut”; 3. definirea filosofiei din perspectivă personală: „Filosofia, așa cum am înțeles-o și am trăit-o până acum, este viața liberă printre ghețuri și în înălțimile munților, căutarea a tot ce este străin și îndoielnic în existență, a tuturor celor care până atunci erau anatimizate de morală”; 4. conflictul, metamorfozat în război, cu morala tradițională (fie ea de sorginte socratică, filosofică, deci), fie ea religioasă, acesta inversând practic, după o logică bizară, numai de el știută, toate valorile de până atunci: valorile sunt considerate „rătăcirii”, a crede într-un ideal e o „lașitate”: „eu nu resping idealurile, pur și simplu îmi pun mânuși în fața lor”; 5. deviza sa este binecunoscută: „nitimur in venium” – a năzui la ceea ce este interzis, din Ovidiu, marele exilat al Tomisului; 6. locul eticii / dogmelor / normelor creștine va fi luat de Zarathustra (Nietzsche are chiar o faimoasă carte, ce în centru imaginea profetului iranian, vezi volumul *Așa grăit-a Zarathustra*, Editura Humanitas, 2012, traducere de Ștefan Augustin Doinaș): „în rândul scrierilor mele se desprinde, singur pentru sine, Zarathustra al meu. Cu el, i-am făcut omenirii darul cel mai înalt care i-a fost făcut vreodată”; 7. căutarea de sine / constatarea însăși a lui Zarathustra, cu alte cuvinte găsirea unui raport de independență chiar față de el, nu de asumare, ci de independență, Nietzsche îi acuză pe oamenii religioși că se ascund în spatele zeului lor, incapabili să se vadă pe ei înșiși: „nu v-ați căutat încă pe voi înșivă până acum și m-ați găsit pe mine. Așa fac toți credincioșii, din cauza asta au atât puțin preț credințele. Atunci eu vă poruncesc să mă pierdeți pe mine și să vă găsiți pe voi.” Caracterul său insurgent se îndreaptă cu rapiditate și fermitate și spre cultura germană, care este disprețuită în mod profund: un oraș german este „o citadelă a vicilor”, învățământul german ar fi „fără sens, fără substanță, fără țel”, Kant este insignifiant, pus alături de „rumegătorii academici și de alți profesori de filosofie”, istoricii germani sunt „cu toții niște saltimbaci ai politicii sau ai bisericii”, „falsificatorii conștiinței: Fichte, Schelling, Schopenhauer, Hegel, Kant, Leibniz.”

Filosoful și poetul își dau mâna permanent în această scriere, se contopesc, se armonizează într-o energie binefăcătoare și creatoare de lumină și umbre. Fie-mi îngăduit, la final, un mic comentariu personal: acest articol, scris într-un mod vădit (și intenționat!) didactic este, în

realitate, mărturia unei ratări: a unei ratări nu neapărat cauzată de lipsa de comprehensiune pentru filosofia lui Nietzsche (în fond, după lecturi repetate, el poate fi înțeles), ci pentru incapacitatea de a exprima/ comenta ceea ce reprezintă ființa sa transpusă în mai toate cărțile, începând de la Nașterea tragediei și terminând cu Ecce homo. Cu alte cuvinte, am simțit că nu pot reda, transpune în propriul meu limbaj, ceea ce a dorit să ne transmită marele gânditor. O anumită sesizabilă dificultate legată de acest aspect mi-a îngreunat scrierea articolului. Oricum, Friedrich Nietzsche rămâne unul dintre cei mai străluciți, percutanți, nemiloși, fascinanți și controversați filosofi ai lumii, un geniu al răzvrătirii, indubitabil, stăpânit de o entitate a răului, cunoscută sub numele de diavol, ar zice unii, sau acaparat în totalitate de un destin straniu, lucid până la marginea suportabilității unui om, inventator de sisteme și morală și demolator al altora. Bine spunea Tudor Vianu că spiritele slăbuțe, ce au o groază de prejudecăți, ar trebui să înceapă lectura cu opera gânditorului din Röchen.

Friedrich Nietzsche, Ecce homo. Cum să devii ceea ce ești, Editura Humanitas, București, 2013, traducere de Mircea Ivănescu.

***Text și imagine: Cosmin Stancu Ionuț,
student Universitatea București***